C/2024/2807

23.4.2024.

PADOMES IETEIKUMS (ES)

(2024. gada 12. aprīlis),

par eurozonas ekonomikas politiku

(C/2024/2807)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 136. pantu saistībā ar tā 121. panta 2. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu [1] un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību [2], un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Eurozonas ekonomika ir pierādījusi noturīgumu, saskaroties ar pēdējo gadu nopietnajiem ekonomikas satricinājumiem, arī atspoguļojot spēcīgu, koordinētu un savlaicīgu politikas reakciju, taču pēdējā laikā ir zaudējusi dinamismu. Pēc ievērojamās atgūšanās, kas piedzīvota 2021. un 2022. gadā, ir gaidāms, ka 2023. gadā eurozonas pieaugums būs noslīdējis līdz 0,6 %. Ekonomiku ir nopietni ietekmējušas augstās, lai gan vairs ne tik strauji pieaugošās patēriņa cenas vairākumam preču un pakalpojumu, neraugoties uz enerģijas cenu samazināšanos, un arī ārējais pieprasījums nedod spēcīgu pienesumu. Vienlaikus ekonomiku ietekmē stingrākas monetārās politikas ieviešanas sekas. Pie pozitīvajiem aspektiem jāmin tas, ka darba tirgus joprojām ir spēcīgs – bezdarba līmenis ir rekordzems, ar zināmām atšķirībām starp dalībvalstīm un to reģioniem, un dalība darba tirgū un nodarbinātības līmenis ir rekordaugsti –, lai gan ir vērojamas pierimuma pazīmes. Paredzams, ka 2024. gadā izaugsme pakāpeniski atgūsies, sasniedzot 1,2 %, – ņemot vērā to, ka turpinās nodarbinātības pieaugums un palielinās reālās algas un vienlaikus turpinās mazināties inflācija. Perspektīvām joprojām ir raksturīga liela nenoteiktība un riski, galvenokārt sakarā ar notiekošā Krievijas agresijas kara pret Ukrainu virzību, situāciju Tuvajos Austrumos pēc "Hamās" brutālajiem un neselektīvajiem teroristu uzbrukumiem Izraēlā, kas varētu izraisīt atkārtotus energoapgādes traucējumus, nozīmīgi ietekmējot enerģijas cenas, un sakarā ar riskiem saistībā ar strukturālu palēninājumu Ķīnā. Turklāt perspektīvām piemītošos riskus var palielināt arī inflācijas apkarošanas politikas novēlotā ietekme un šīs politikas iespējamās sekas uz ekonomisko aktivitāti. Perspektīvas skar arī strukturālās pārmaiņas, kas jo īpaši ir saistītas ar klimata pārmaiņu pieaugošo ietekmi, uz ko norāda ekstremālie laikapstākļi un līdz šim nepieredzētie dabas dabas ugunsgrēki un plūdi.

(2) Eurozonas kopējā inflācija 2022. gada oktobrī sasniedza augstāko punktu un kopš tā laika ir mazinājusies, galvenokārt pateicoties enerģijas cenu kritumam, bet arī pakāpeniskam vispārējam palēninājumam pārējos komponentos. Tomēr pārtikas un pakalpojumu inflācija joprojām ir augsta, it īpaši skarot visneaizsargātākās mājsaimniecības, un inflācijas spiediens vairākās dalībvalstīs joprojām ir ievērojams. Tiek prognozēts, ka inflācija 2024. gadā samazināsies līdz 3,2 %, tādējādi saglabājoties virs Eiropas Centrālās bankas (ECB) 2 % mērķrādītāja, savukārt 2025. gadā nokritīsies līdz 2,2 %. Inflācijas samazināšanās procesu veicina ECB noteiktie procentu likmju palielinājumi, kas ir straujākie un lielākie kopš ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) izveides. Valsts obligāciju ienesīgums eurozonā ir palielinājies, savukārt starpības ir saglabājušās salīdzinoši stabilas. ECB ir atkārtoti paudusi apņemšanos saglabāt augstas procentu likmes tik ilgi, cik tas būs nepieciešams, lai samazinātu inflāciju līdz mērķrādītājam, un ir precizējusi, ka monetārā politika arī turpmāk tiks veidota saskaņā ar pieeju, kas ir balstīta uz datiem.

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj.
[2] OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

(3) Enerģijas cenu šoks ir iedragājis izmaksu konkurētspēju eurozonā, it īpaši energoietilpīgākajās dalībvalstīs un nozarēs. Augstāku izmaksu negatīvo ietekmi līdz šim ir mazinājušas valūtas kursu svārstības un pagaidu pasākumi, kurus valdības ir noteikušas, lai atbalstītu uzņēmumus un neaizsargātās mājsaimniecības. Tomēr augstās enerģijas izmaksas līdz ar dalībvalstu tautsaimniecību energoietilpības atšķirībām un dalībvalstu enerģijas ieguves atšķirībām, kā arī tirgus struktūru un politikas reakcijas atšķirībām ir veicinājušas ievērojami atšķirīgus inflācijas līmeņus eurozonā. Neraugoties uz 2023. gadā novēroto enerģijas cenu samazināšanos, minētie atšķirīgie inflācijas līmeņi ir tikai daļēji mazinājušies. Ja cenu līmeņu atšķirības kopā ar pēdējos divos gados novēroto algu pieauguma dispersiju turpināsies, tas varētu radīt konkurētspējas atšķirības starp eurozonas dalībvalstīm un palielināt makroekonomisko nelīdzsvarotību, kas savukārt varētu apdraudēt pareizu eurozonas darbību. Tāpēc ir svarīgi novērst jebkādu makroekonomikas nelīdzsvarotību. Vidējā termiņā eurozonas un dalībvalstu spēja stiprināt produktivitāti ir daļēji atkarīga no spējas uzturēt inovāciju un investīcijas. Tādā ziņā izredzes, ka enerģijas cenas un izmaksas būtu pastāvīgi augstākas nekā tirdzniecības partneriem, pastāvīgas produktivitātes pieauguma atšķirības salīdzinājumā ar līdzīgām valstīm un pieaugoši ģeoekonomiskās sadrumstalotības riski eurozonas tautsaimniecību nostādītu neizdevīgākā stāvoklī.

(4) Ņemot vērā pašreizējo makroekonomisko vidi, ko joprojām raksturo nenoteiktība, augsta inflācija un apdraudēta eurozonas konkurētspēja, ir vajadzīga drosmīga politikas programma. Īstermiņā prioritāte ir panākt inflācijas samazināšanos līdz ECB 2 % mērķrādītājam. Ja dalībvalstu inflācijas līmeņa atšķirības turpināsies, tas turklāt varētu radīt konkurētspējas atšķirības. Fiskālajā politikā būtu jāizvairās no inflācijas spiediena palielināšanas. Reālie ienākumi 2022. gadā samazinājās, kā rezultātā nācās pielāgot algas, lai mazinātu pirktspējas krišanos, īpaši zema atalgojuma saņēmējiem. Publiskajām iestādēm līdztekus būtu cieši jāseko līdzi sekundārajai ietekmei uz inflāciju un konkurētspēju un tā jāņem vērā algu veidošanā. Turklāt joprojām ir ļoti svarīgi ierobežot riskus, kas skar makrofinansiālo stabilitāti, un stingrāku finansēšanas nosacījumu makroekonomisko ietekmi. Nākotnē eurozonā ir jāturpina veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi un jāsaglabā tās globālā konkurētspēja, vienlaikus nepieļaujot atšķirības eurozonas ietvaros. Šajā ziņā būtiska nozīme ir reformām un investīcijām, tostarp reformām un investīcijām, kas veicina zaļo un digitālo pārkārtošanos un eurozonas noturību. Lai palīdzētu veidot politiku un panāktu lielāku līdzatbildību, kas sekmē īstenošanu, ir svarīgi laikus un efektīvi iesaistīt sociālos partnerus un uzturēt spēcīgu sociālo dialogu.

(5) Sagaidāms, ka eurozonas fiskālā nostāja, kura no 2020. līdz 2022. gadam sakarā ar krīzi bija izteikti ekspansīva un palīdzēja reaģēt uz ārējiem satricinājumiem un aizsargāt neaizsargātās mājsaimniecības un dzīvotspējīgus uzņēmumus, 2023. un 2024. gadā būs bremzējoša, un tas saskan ar nepieciešamību samazināt valsts budžeta deficīta un parāda līmeņus un novērst inflācijas spiediena pastiprināšanos, bet vienlaikus saglabāt pielāgotiesspēju, ņemot vērā augsto nenoteiktības pakāpi. Laikā no 2020. gada līdz 2022. gadam eurozonas ekspansīvā fiskālā nostāja, kas bija aptuveni 4 % apmērā no iekšzemes kopprodukta (IKP), palīdzēja ekonomikai Covid-19 krīzē un apstākļos, kad sakarā ar Krievijas pilna apjoma militāru iebrukumu Ukrainā strauji kāpa enerģijas cenas. Paredzams, ka gan 2023., gan 2024. gadā kopējā fiskālā nostāja būs bremzējoša, 0,5 % apmērā no IKP, galvenokārt tāpēc, ka teju pilnībā būs izbeigti ar krīzi saistītie enerģētikas pasākumi. Šī kopumā bremzējošā fiskālā nostāja, kas gaidāma 2023. un 2024. gadā, palīdzēs pakāpeniski atjaunot fiskālās rezerves un tādējādi palielināt publisko finanšu stabilitāti. Tādēļ ir būtiski nodrošināt atbilstību Eiropas Savienības Padomes (Padome) ieteiktajam neto izdevumu pieauguma robežlielumam. Papildus nepieciešamībai saglabāt piesardzīgu fiskālo stratēģiju ir jāsaglabā un vajadzības gadījumā pēc iespējas jāpalielina publiskās investīcijas un vēl vairāk jāveicina privātās investīcijas, lai atbalstītu konkurētspēju, iekļaujošu un ilgtspējīgu ilgtermiņa izaugsmi un taisnīgu zaļo un digitālo pārkārtošanos. . Paredzams, ka publiskās investīcijas 2023. un 2024. gadā vairākumā dalībvalstu turpinās augt, pateicoties arī joprojām sniegtajam atbalstam no Atveseļošanas un noturības mehānisma, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/241 ([3]) (ANM) un citiem Savienības fondiem. Spiedienu uz publiskajām finansēm rada arī augstās izmaksas tādās jomās kā, piemēram, novecošana, aizsardzība, kā arī mazāk labvēlīgo procentu likmes un izaugsmes starpība. Konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos vairākām eurozonas dalībvalstīm tika ieteikts veikt pasākumus ar mērķi uzlabot to pensiju un veselības aprūpes sistēmu ilgtspēju un veikt nodokļu reformas. Valdības izdevumu regulāra pārskatīšana ikgadējā budžeta procesā un daudzgadu budžeta procesā palīdzētu uzlabot publisko izdevumu efektivitāti un kvalitāti. Valdības izdevumu pārskatīšanām ir vajadzīgs skaidrs tvērums, pilnvaras un metodika, un to

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.).

iznākums būtu skaidrā veidā jādara zināms sabiedrībai. Pasākumi, kas vērsti pret agresīvu nodokļu plānošanu, nodokļu apiešanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas var arī uzlabot nodokļu sistēmu efektivitāti un taisnīgumu, vienlaikus sekmējot atveseļošanos un palielinot ieņēmumus.

(6) Prognozēts, ka eurozonas kopējā parāda attiecība pret IKP 2023.–2024. gadā samazināsies par kopumā 2,8 procentpunktiem un 2024. gada beigās sasniegs 89,7 % no IKP. Šo samazināšanos galvenokārt nosaka nominālā IKP pieaugums, kas pārsniedz vidējo procentu likmi, kura piemērojama nedzēstajam parādam. Tomēr vairākās dalībvalstīs parāds joprojām ir liels, un kopumā augstākas procentu likmes pakāpeniski radīs augstākas parāda apkalpošanas izmaksas, negatīvi ietekmējot parāda dinamiku, visiem pārējiem aspektiem nemainoties. Padome 2023. gada decembrī panāca vienošanos par ekonomikas pārvaldības pārskatīšanas paketi, ko veido Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un daudzpusēju budžeta uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97, Padomes Regula, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu, un Padomes Direktīva, ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām. Ekonomikas pārvaldības sistēmas reformas mērķis ir sekmēt reālistiskas, pastāvīgas un pakāpeniskas fiskālās korekcijas, kuru ievirze izriet no konkrētās valsts vidēja termiņa plāniem, un palielināt ilgtspējīgu izaugsmi, stimulējot attiecīgās reformas un investīcijas. Reformētais ekonomikas pārvaldības regulējums radīs lielāku skaidrību un paredzamību par turpmāko fiskālo politiku, līdztekus sekmējot parāda atmaksājamību un ekonomikas izaugsmi.

(7) Neto izmaksas, kas izriet no ārkārtas atbalsta pasākumiem, kuri bija noteikti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi, 2023. gadā joprojām bija lielas, tomēr nedaudz samazinājās, ņemot vērā enerģijas cenu kritumu salīdzinājumā ar to augstāko punktu 2022. gadā. Komisija lēš, ka šādu ārkārtas atbalsta pasākumu neto budžeta izmaksas 2023. gadā būs bijušas 1,0 % no eurozonas IKP salīdzinājumā ar 1,3 % 2022. gadā. Pat ja mērķorientācija ir uzlabojusies, gandrīz puse no attiecīgajām budžeta izmaksām 2023. gadā attiecās uz cenu pasākumiem, kuri nav vērsti uz neaizsargātām mājsaimniecībām un uzņēmumiem. Ir gaidāms, ka 2024. gadā vairākums pasākumu tiks pakāpeniski izbeigti līdz ar paredzamo enerģijas cenu stabilizēšanos. Ja šāda aplēse īstenosies, atlikušās budžeta izmaksas visā eurozonā 2024. gadā būs aptuveni 0,2 % no IKP. Tomēr, ja enerģijas cenas atkal pieaugtu līdz tādiem līmeņiem, ka būtu vajadzīgi jauni atbalsta pasākumi vai atbalsta pasākumi būtu jāturpina, šādi atbalsta pasākumi būtu jāvērš uz neaizsargātu mājsaimniecību un uzņēmumu aizsardzību un tiem vajadzētu būt fiskāli pieņemamiem un tiem būtu jāsaglabā stimuli taupīt enerģiju. Vispārīgāk – un neatkarīgi no enerģētikas pasākumiem, kas saistīti ar krīzi –, fiskālās telpas palielināšanos eurozonas dalībvalstīs varētu sekmēt pastiprināta vides nodokļu izmantošana saskaņā ar principu "piesārņotājs maksā", kā arī tādu fosilo degvielu subsīdiju un citu videi kaitīgu subsīdiju izbeigšana, kuras netiek izmantotas enerģētiskās nabadzības novēršanai vai taisnīgas pārkārtošanās nodrošināšanai.

(8) Kvalitatīvu publisko investīciju uzturēšana pietiekami augstā līmenī var palīdzēt mobilizēt privātās investīcijas, palielināt potenciālo izaugsmi un konkurētspēju, un atbalstīt zaļo un digitālo pārkārtošanos, kā arī pastiprināt sociālo un ekonomisko noturību. Šajā ziņā prioritāte ir ANM ietvaros paredzēto reformu un investīciju pilnīga īstenošana un kohēzijas politikas fondu pilnīga izmantošana. Nacionālo atveseļošanas un noturības plānu īstenošana norit sekmīgi, taču progress dalībvalstīs atšķiras, un dažos gadījumos īstenošana ir jāpaātrina, lai novērstu pakāpeniski uzkrājušos kavējumus. Līdz novembra vidum Komisija bija saņēmusi 34 maksājuma pieprasījumus no 19 eurozonas dalībvalstīm un izmaksājusi dotācijās un aizdevumos kopumā 162,1 miljardu EUR. No šīs summas 51,6 miljardi EUR bija priekšfinansējums un 110,5 miljardi EUR – maksājumi pēc atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanas. Izmaksāšanas temps 2023. gadā ir bijis nedaudz lēnāks, nekā gaidīts, daļēji tāpēc, ka dalībvalstis koncentrējas uz savu nacionālo atveseļošanas un noturības plānu pārskatīšanu sakarā ar izmaiņām dotāciju sadalījumā, jauniem aizdevumu pieprasījumiem un *REPowerEU* nodaļu ieviešanu. Kopš Covid-19 krīzes sākuma eurozonas dalībvalstīm kohēzijas politikas ietvaros no Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Kohēzijas fonda, Eiropas Sociālā fonda un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas ir izmaksāti gandrīz 120 miljardi EUR. Kohēzijas politikas vidusposma novērtēšanas ietvaros dalībvalstīm būs iespēja pārskatīt Kohēzijas politikas programmas un iedalīt līdzekļus steidzamāko vajadzību apmierināšanai un jauno problēmu risināšanai. 2024. gada Eiropas pusgada ciklā tiks sniegtas ievirzes vidusposma novērtēšanai un palīdzēts piešķirt finansējumu atbilstoši dalībvalstu un to reģionu sociālekonomiskajam kontekstam un problēmām, vienlaikus turpinot sekmēt papildināmību ar ANM un citiem Savienības fondiem.

(9) Privāto investīciju, inovācijas un prasmju pilnveides veicināšana ir būtisks faktors produktivitātes palielināšanā un eurozonas konkurētspējas stiprināšanā, jo īpaši lai atbalstītu zaļo un digitālo pārkārtošanos. Investīciju šķēršļu likvidēšana, tai skaitā ar reformām, kas racionalizē un digitalizē plānošanu, atļauju izsniegšanu un citas administratīvās procedūras, palīdzētu palielināt privātās investīcijas. Pienesumu var sniegt arī industriālā politika un uz piedāvājumu vērsta politika, atbalstot investīcijas, saglabājot konkurētspēju un novēršot riskus, kas saistīti ar pārmērīgu paļaušanos uz nedaudzām trešām valstīm svarīgu tehnoloģiju, izejvielu un rūpniecisko ielaidmateriālu ziņā. Zaļā kursa industriālā plāna neto nulles emisiju laikmetam satvarā Komisija ir ierosinājusi vairākas iniciatīvas stratēģisko nozaru stiprināšanai, tostarp priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasākumu satvara izveidi Eiropas neto nulles emisiju tehnoloģiju produktu izgatavošanas ekosistēmas stiprināšanai (Neto nulles emisiju industrijas akts), priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido satvaru, kā nodrošināt drošu un ilgtspējīgu apgādi ar kritiski svarīgām izejvielām, un groza Regulu (ES) 168/2013, (ES) 2018/858, 2018/1724 un (ES) 2019/1020 un priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Stratēģisko tehnoloģiju platformu (“*STEP*”) un groza Direktīvu 2003/87/EK, Regulas (ES) 2021/1058, (ES) 2021/1056, (ES) 2021/1057, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) 2021/1060, (ES) 2021/523, (ES) 2021/695, (ES) 2021/697 un (ES) 2021/241 (*STEP* priekšlikums). Finansiālo atbalstu nepieciešamajiem pārkārtojumiem privātajā sektorā nodrošina arī Inovāciju fonds un Modernizācijas fonds. Papildus tam, pieņemot krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu, Komisija deva dalībvalstīm iespēju izmantot valsts atbalsta noteikumos paredzēto elastību, lai atbalstītu pasākumus nozarēs, kas ir būtiskas pārejai uz klimatneitrālu ekonomiku. Eurozonas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai atbalstītu enerģētiskās krīzes visvairāk skartās nozares un zaļo pārkārtošanos, taču par šādiem pasākumiem parasti tiek lemts valstu līmenī, līdz ar to rodas risks izkropļot vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā tirgū. *STEP* priekšlikuma mērķis ir risināt pieaugošo vajadzību pēc Savienības publiskajām investīcijām stratēģiskās tehnoloģijās un piesaistīt daudz lielākas privātās investīcijas, un tas var palīdzēt aizsargāt kohēziju un iekšējo tirgu. Spēcīgi kapitāla tirgi ir izšķirīgi svarīgi iekļaujošai, konkurētspējīgai un noturīgai eurozonas ekonomikai. Padziļināta kapitāla tirgu savienība (KTS) palīdzētu mobilizēt nepieciešamo privāto finansējumu zaļajai un digitālajai pārkārtošanai, samazinātu sadrumstalotību un uzlabotu piekļuvi finansējumam. Eiropadome 2023. gada februārī aicināja Padomi un Eiropas Parlamentu paātrināt KTS rīcības plāna īstenošanu, pasteidzinot un pabeidzot darbu pie minētās jomas leģislatīvo aktu priekšlikumiem.Eurogrupa 2023. gada maijā izvirzīja mērķi līdz 2024. gada martam panākt vienošanos par jomām, kuras Komisijai būtu jāizskata nolūkā vēl padziļināt KTS. Darba pie EMS satvarā Komisija 2023. gadā iesniedza priekšlikumu kopumu par digitālā euro tiesisko regulējumu, ko veido priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par euro banknotēm un monētām kā likumīgu maksāšanas līdzekli, priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par digitālā euro pakalpojumu sniegšanu, ko nodrošina maksājumu pakalpojumu sniedzēji, kas reģistrēti dalībvalstīs, kuru valūta nav euro, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1230, un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par digitālā euro izveidi. Digitālais euro, kas papildinātu euro denominētu skaidro naudu, sekmētu ekonomikas digitalizāciju, kā arī inovāciju neliela apjoma maksājumu jomā un līdztekus mazinātu maksājumu sadrumstalotību Savienībā. Ja digitālais euro tiktu emitēts, tas pavērtu jaunu iespēju Eiropas maksājumu pakalpojumos izmantot bezriska centrālās bankas naudu. Tas arī atvieglotu pārrobežu maksājumus un palīdzētu stiprināt euro starptautisko nozīmi, kā arī sekmētu Savienības atvērto stratēģisko autonomiju.

(10) Neraugoties uz izaugsmes tempa palēninājanos, darba tirgus joprojām ir noturīgs. Gan nodarbinātība, gan nostrādāto stundu skaits 2023. gadā turpināja augt apstākļos, kad ir novērojams darbaspēka un prasmju deficīts, kā arī augoša tendence uzņēmumiem uzkrāt darbaspēka resursus. Lai gan kopumā dalībvalstu sniegums ir bijis labs, dažas grupas darba tirgū vēl aizvien ir mazāk pārstāvētas, tostarp sievietes, jaunieši un mazprasmīgas personas ar invaliditāti. Aktīvajām darba tirgus politikām, kopā ar kvalitatīvas un cenas ziņā pieejamas pirmsskolas izglītības un aprūpes, kā arī ilgtermiņa aprūpes nodrošināšanu, ir būtiska nozīme līdzdalības veicināšanā un prasmju apmācības piedāvājuma un prasmju apguves, tostarp saistībā ar zaļo un digitālo pārkārtošanos, sekmēšanā, kas ilgtermiņā pozitīvi ietekmētu potenciālās izlaides pieaugumu un konkurētspēju. Sekmējot labākus darba apstākļus un papildinot talantu pilnvērtīgu izmantošanu Savienībā, prasmju un darbaspēka deficīta novēršanu var sekmēt pārvaldīta likumīgā migrācija no trešām valstīm, un attiecībā uz kuru tiek nodrošināta darba un sociālo tiesību ievērošana un izpildes panākšana. Eurozonas dalībvalstis 2022. gadā trešās valsts valstspiederīgajiem nodarbinātības nolūkos izsniedza 664 000 pirmreizējo darba atļauju, kas ir gandrīz trīsreiz vairāk nekā iepriekšējo 10 gadu laikā.

(11) Nominālo algu pieaugums bija vērojams gan 2022. gadā (+ 4,8 %), gan 2023. gada pirmajos mēnešos, kas bija skaidrojams ar augsto inflāciju un nospriegoto darba tirgu. Lai gan tādējādi daļēji mazinājās pirktspējas kritums, nominālo algu pieaugums ir bijis mazāks nekā inflācija (reālās algas 2022. gadā saruka par 3,7 %). 2023. un 2024. gadā ir gaidāms spēcīgs nominālo algu pieaugums, un līdztekus reālās algas mēreni palielināsies, pastiprinot iekšzemes pieprasījumu. Taču paredzamais algu pieaugums var ietekmēt cenas precēm, kurām ir spēcīgs iekšzemes darbaspēka komponents, piemēram, pakalpojumiem, kaut arī ietekme uz cenām var tikt mīkstināta, ja tiktu neitralizēti līdzšinējie peļņas uz vienu vienību palielinājumi. Augstākas algas, ja tās nav līdzsvarotas ar ražīguma pieaugumu, varētu ietekmēt arī konkurētspēju, un ieilgušas atšķirības eurozonā var cita starpā izraisīt makroekonomikas nelīdzsvarotību. Tāpēc saskaņā ar valstu praksi un ievērojot sociālo partneru lomu, vienošanās par algām būtu papildus nozaru un valsts līmeņa dinamikai pienācīgi jāatspoguļo arī norises eurozonā.

(12) Dzīves dārdzības pieaugums, kas galvenokārt izriet no enerģētiskās krīzes un ar to saistītās tirdzniecības pasliktināšanās, ir negatīvi ietekmējis reālos ienākumus, kā arī radījis būtiskas sociālās sekas. 2022. gadā mājokļu, ūdens, elektroenerģijas, gāzes un citu degvielu cenas pieauga par 17,5 %, pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas – par 10,5 %, bet transporta cenas – par 11,2 %. Mājsaimniecības ar maziem ienākumiem negatīvi ietekmēja īpaši lielie dzīves dārdzības pielāgojumi. Vairāk nekā pusē eurozonas dalībvalstu, neraugoties uz nominālo algu attīstību un atbalsta mehānismiem, bija vērojams materiālās un sociālās nenodrošinātības, kā arī enerģētiskās nabadzības pieaugums. Vairākās dalībvalstīs dzīves dārdzības pieaugums nesamērīgi ietekmēja vecāka gadagājuma cilvēkus un cilvēkus, kas dzīvo laukos.

(13) Neraugoties uz vairākām akūtu tirgus satricinājumu epizodēm, eurozonas banku sektors ir pierādījis savu noturību. Eurozonas banku sektors tagad ir pietiekami kapitalizēts un ir rentabls, ko apliecināja ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1093/2010 ([4]) izveidotās Eiropas Banku iestādes 2023. gadā veiktie Savienības mēroga stresa testi. Līdz ar stingrāku monetāro politiku un stingrākiem kreditēšanas standartiem ir krasi palēninājušās kredītu plūsmas uz privāto sektoru. Nākotnē pastāv aktīvu kvalitātes pasliktināšanās risks, ja strauji pasliktināsies makroekonomiskās perspektīvas un ilgāku laiku saglabāsies augstas procentu likmes. Vienlaikus nebanku finanšu starpniecības sektorā var parādīties neaizsargātība. Ņemot vērā stingrākus finansēšanas nosacījumus, finanšu sektoram būs svarīgi pastāvīgi uzraudzīt riskus, proaktīvi strādāt ar debitoriem un aktīvi pārvaldīt ieņēmumus nenesošos aizdevumus, lai tas spētu nodrošināt finansējumu ekonomikai. Finanšu tirgos var parādīties arī citi riski. Jo īpaši riska prēmiju palielināšanās stingrāku likviditātes nosacījumu dēļ var izraisīt spēcīgāku un potenciāli haotisku korekciju aktīvu cenās. Tāpat cieši jāuzrauga arī pastāvīgā pielāgošanās mājokļu un komerciālo nekustamo īpašumu tirgos. Procentu likmju kāpums un parādu apkalpošanas spēju vājināšanās var izraisīt būtiskas korekcijas nekustamā īpašuma cenās un varētu novest pie finansiālās nestabilitātes.

(14) Eurosamita 2023. gada marta paziņojumā eurozonas valstu līderi atkārtoti uzsvēra apņemšanos pabeigt banku savienības izveidi saskaņā ar Eurogrupas 2022. gada 16. jūnija paziņojumu. Šajā sakarā Komisija 2023. gada aprīlī iesniedza priekšlikumu par banku krīzes pārvaldības un noguldījumu apdrošināšanas satvara reformu. Minētā priekšlikuma mērķis ir izveidot satvaru, kas būtu piemērots grūtībās nonākušām bankām neatkarīgi no to lieluma un darījumdarbības modeļa, tostarp mazākiem dalībniekiem, un tādējādi saglabāt finanšu stabilitāti, līdz minimumam samazinot publisko līdzekļu izmantošanu un stiprinot noguldītāju uzticēšanos. Eurogrupa apņēmās pēc tam pārskatīt banku savienības stāvokli un vienprātīgi noteikt iespējamos turpmākos pasākumus attiecībā uz citiem atlikušajiem elementiem, lai stiprinātu banku savienību un pabeigtu tās izveidi. Turklāt eurozonas noturību vēl vairāk stiprinātu pārskatītā Līguma par Eiropas Stabilitātes mehānisma dibināšanu ratifikācija, kas ļautu ieviest vienotā noregulējuma fonda, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 806/2014 ([5]), kopīgo atbalsta mehānismu.

([4]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1093/2010 (2010. gada 24. novembris), ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/78/EK (OV L 331, 15.12.2010. 12. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2010/1093/oj).

([5]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 806/2014 (2014. gada 15. jūlijs), ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu noregulējuma fondu, un groza Regulu (ES) Nr. 1093/2010 (OV L 225, 30.7.2014., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/806/oj).

AR ŠO IESAKA eurozonas dalībvalstīm individuāli, tostarp īstenojot savus atveseļošanas un noturības plānus, un kolektīvi Eurogrupas ietvaros 2024. un 2025. gadā veikt turpmāk minētos pasākumus.

1. Noteikt koordinētas un piesardzīgas fiskālās politikas, lai parādu noturētu piesardzīgā līmenī vai panāktu parāda attiecības ticamu samazināšanos. Lai gan politikai arī turpmāk vajadzētu būt elastīgai, ņemot vērā valdošo nenoteiktību, panākt kopumā ierobežojošu fiskālo nostāju eurozonā saskaņā ar Padomes konkrētām dalībvalstīm adresētiem ieteikumiem un tādējādi uzlabot publisko finanšu stabilitāti un izvairīties no inflācijas spiediena palielināšanās. Pēc iespējas drīz 2024. gada laikā izbeigt ārkārtas atbalsta pasākumus enerģētikas jomā un saistītos ietaupījumus izmantot deficīta mazināšanai. Izstrādāt fiskālās stratēģijas, lai panāktu piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli un vajadzības gadījumā stiprinātu parāda atmaksājamību, īstenojot apņēmīgu, diferencētu, pakāpenisku un reālistisku konsolidāciju apvienojumā ar kvalitatīvām publiskajām investīcijām un reformām, proti, lai nodrošinātu lielāku ilgtspējīgu izaugsmi un palielinātu eurozonas noturību pret nākotnes izaicinājumiem. Attiecīgā gadījumā šādās stratēģijās iekļaut pasākumus, kas ļauj vēl vairāk palielināt publisko izdevumu efektivitāti un kvalitāti un uzlabot pensiju, veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmu ilgtspēju un adekvātumu.

2. Uzturēt augstu publisko investīciju līmeni, lai atbalstītu zaļo un digitālo pārkārtošanos, stiprinātu ražīgumu un konkurētspēju un palielinātu ekonomisko un sociālo noturību. Nodrošināt savu atveseļošanas un noturības plānu, tostarp *REPowerEU* nodaļu, pastāvīgu, ātru un efektīvu īstenošanu. Pilnvērtīgi izmantot kohēzijas politikas programmas un nodrošināt, ka to vidusposma novērtējumā tiek cita starpā ņemtas vērā jaunās Eiropas pusgada ietvaros apzinātās problēmas un ieteikumi un Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanas progress, nemazinot to vispārējo vērienīgumu.

3. Saskaņā ar valsts praksi un ievērojot sociālo partneru lomu, atbalstīt algu attīstību tādā veidā, kas mazinātu pirktspējas krišanos, it īpaši zema atalgojuma saņēmējiem, pienācīgi ņemot vērā inflācijas riskus un konkurētspējas dinamiku, kā arī nepieļaujot paliekošas atšķirības eurozonas ietvaros. Veicināt prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, tostarp saistībā ar zaļo un digitālo pārkārtošanos. Īstenot aktīvu darba tirgus politiku, lai novērstu darbaspēka un prasmju deficītu un palielinātu ražīgumu un izaugsmi. Veicināt labākus darba apstākļus, lai piesaistītu un noturētu darbiniekus nolūkā novērst darbaspēka deficītu. Veikt pasākumus, lai, papildinot Savienības talantu pilnvērtīgu izmantošanu, profesijās, kurās trūkst darbaspēka, sekmētu pārvaldītu trešo valstu darba ņēmēju likumīgu migrāciju. Nodrošināt un stiprināt sociālās aizsardzības un iekļaušanas sistēmu adekvātumu un ilgtspēju. Nodrošināt sociālo partneru efektīvu iesaisti politikas veidošanā un stiprināt sociālo dialogu.

4. Novērst šķēršļus investīcijām, lai mazinātu investīciju trūkumu zaļajā un digitālajā pārkārtošanā. Panākot turpmāku progresu kapitāla tirgu savienības padziļināšanā un stiprināšanā, uzlabot finansējuma pieejamību, īpaši inovatīviem uzņēmumiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem. Nodrošināt, ka publiskais atbalsts attiecīgajām stratēģiskajām nozarēm ir mērķorientēts, nekropļo vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā tirgū un ir vērsts uz eurozonas konkurētspējas palielināšanu un Savienības atvērto stratēģisko autonomiju. Turpināt euro starptautiskās nozīmes stiprināšanu un panākt turpmāku progresu darbā pie digitālā euro.

5. Uzturēt makrofinansiālo stabilitāti, saglabāt ekonomikas kreditēšanas kanālus un izvairīties no finanšu sadrumstalotības riska. Uzraudzīt riskus, kas saistīti ar stingrākiem finansēšanas nosacījumiem, jo īpaši tos riskus, kas saistīti ar aktīvu kvalitāti un potenciālajām korekcijām aktīvu cenās, tostarp nekustamā īpašuma tirgos. Uzraudzīt norises banku sektorā un nebanku finanšu starpniecības jomā, lai novērstu sistēmisko risku palielināšanos un negatīvu blakusietekmi uz ekonomiku. Pabeigt banku savienības izveidi, turpinot darbu pie visiem atlikušajiem elementiem.

6. Turpmākajā darbā pie ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) padziļināšanas būtu jāņem vērā pieredze, kas gūta, izstrādājot un īstenojot Savienības visaptverošo ekonomikas politikas reakciju uz Covid-19 krīzi. Darbs pie EMS padziļināšanas būtu jāturpina, pilnībā respektējot Savienības iekšējo tirgu un ievērojot atklātību un pārredzamību pret dalībvalstīm, kas nav eurozonas dalībnieces.

Luksemburgā, 2024. gada 12. aprīlī

Padomes vārdā –

priekšsēdētājs / priekšsēdētāja

V. VAN PETEGHEM